

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

NGUYỄN THANH TÂN

ĐÁNH GIÁ THỰC TRẠNG VÀ ĐỊNH HƯỚNG SỬ
DỤNG ĐẤT NÔNG NGHIỆP
HUYỆN BÌNH XUYÊN – TỈNH VĨNH PHÚC

LUẬN VĂN THẠC SĨ NÔNG NGHIỆP

THÁI NGUYÊN - 2013

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM**

NGUYỄN THANH TÂN

**ĐÁNH GIÁ THỰC TRẠNG VÀ ĐỊNH HƯỚNG SỬ
DỤNG ĐẤT NÔNG NGHIỆP
HUYỆN BÌNH XUYÊN – TỈNH VĨNH PHÚC**

Chuyên ngành : QUẢN LÝ ĐẤT ĐAI

Mã số : 60.85.01.03

LUẬN VĂN THẠC SĨ NÔNG NGHIỆP

Người hướng dẫn khoa học : PGS.TS. LƯƠNG VĂN HINH

THÁI NGUYÊN - 2013

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nêu trong luận văn là trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Tôi xin cam đoan các thông tin trích dẫn trong luận văn đã được chỉ rõ nguồn gốc./.

Tác giả luận văn

Nguyễn Thanh Tân

LỜI CẢM ƠN

Trong suốt quá trình học tập và thực hiện đề tài, tôi đã nhận được sự giúp đỡ, những ý kiến đóng góp, chỉ bảo quý báu của các thầy giáo, cô giáo Khoa Sau Đại học, Khoa Tài nguyên và Môi trường, trường Đại học Nông Lâm - Đại học Thái Nguyên.

Để có được kết quả nghiên cứu này, ngoài sự cố gắng và nỗ lực của bản thân, tôi còn nhận được sự hướng dẫn chu đáo, tận tình của thầy giáo PGS.TS. Lương Văn Hình là người hướng dẫn trực tiếp tôi trong suốt thời gian nghiên cứu đề tài và viết luận văn.

Tôi cũng nhận được sự giúp đỡ, tạo điều kiện của UBND huyện Bình Xuyên, Phòng Nông nghiệp, Phòng Thống kê, Phòng Tài nguyên và Môi Trường huyện Bình Xuyên, các phòng ban và nhân dân các xã trong huyện, Sở Tài nguyên và Môi trường tỉnh Vĩnh Phúc, các anh chị em và bạn bè đồng nghiệp, sự động viên, tạo mọi điều kiện về vật chất, tinh thần của gia đình và người thân.

Với tấm lòng biết ơn, tôi xin chân thành cảm ơn mọi sự giúp đỡ quý báu đó./.

Tác giả luận văn

Nguyễn Thanh Tân

DANH MỤC BẢNG

Bảng 3. 1 : Tăng trưởng kinh tế trên địa bàn huyện	41
Bảng 3. 2 : Cơ cấu kinh tế huyện Bình Xuyên	42
Bảng 3. 3 : Hiện trạng sử dụng đất năm 2012.....	46
Bảng 3. 4 : Diện tích đất nông nghiệp huyện Bình Xuyên	47
Bảng 3. 5 : Biến động sử dụng đất huyện Bình Xuyên.....	48
Bảng 3. 6: Diện tích, năng xuất, sản lượng của một số cây trồng chính	50
Bảng 3. 7: Loại hình sử dụng đất chính của huyện Bình Xuyên	51
Bảng 3. 8: Hiệu quả kinh tế các cây trồng tiểu vùng 1	53
Bảng 3. 9: Hiệu quả kinh tế các cây trồng tiểu vùng 2	54
Bảng 3. 10: Hiệu quả kinh tế các cây trồng tiểu vùng 3	54
Bảng 3. 11: Hiệu quả kinh tế các loại hình sử dụng đất tiểu vùng 1	55
Bảng 3. 12: Hiệu quả kinh tế các loại hình sử dụng đất tiểu vùng 2	56
Bảng 3. 13: Hiệu quả kinh tế các loại hình sử dụng đất tiểu vùng 3	57
Bảng 3. 14: Hiệu quả kinh tế trung bình các LUT trong toàn huyện.....	58
Bảng 3. 15: Phân cấp các chỉ tiêu đánh giá hiệu quả môi trường của các LUT trên địa bàn huyện	61
Bảng 3. 16: Hiệu quả môi trường của các loại hình sử dụng đất.....	62
Bảng 3. 17: So sánh mức đầu tư phân bón thực tế tại địa phương với tiêu chuẩn bón phân cân đối và hợp lý.....	63
Bảng 3. 18: Khả năng thích hợp của kiểu sử dụng đất theo độ ổn định năng suất và kinh nghiệm của người dân.....	64
Bảng 3. 19: Định hướng sử dụng đất đến 2015 huyện Bình Xuyên.....	72

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của đề tài	1
2. Mục tiêu nghiên cứu	3
3. Yêu cầu	3
Chương 1 : TỔNG QUAN TÀI LIỆU NGHIÊN CỨU	4
1.1 Một số vấn đề lý luận cơ bản về sử dụng đất và hiệu quả sử dụng đất sản xuất nông nghiệp	4
1.1.1. Đất nông nghiệp và sử dụng đất nông nghiệp.....	4
1.1.1.1. <i>Đất nông nghiệp</i>	4
1.1.1.2. <i>Khái niệm về loại hình sử dụng đất nông nghiệp</i>	5
1.1.1.3. <i>Quan điểm sử dụng đất nông nghiệp</i>	6
1.1.2. Các nhân tố ảnh hưởng đến vấn đề sử dụng đất nông nghiệp	7
1.1.2.1. <i>Nhóm yếu tố các điều kiện tự nhiên</i>	7
1.1.2.2. <i>Nhóm các yếu tố kinh tế, kỹ thuật</i>	7
1.1.2.3. <i>Nhóm các yếu tố kinh tế tổ chức</i>	7
1.1.2.4. <i>Nhóm các yếu tố xã hội</i>	9
1.1.3. Khái quát về hiệu quả và hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp	9
1.1.4. Tiêu chuẩn đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp.....	12
1.1.5. Hệ thống các chỉ tiêu đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp	13
1.1.5.1. <i>Cơ sở để lựa chọn hệ thống các chỉ tiêu đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp</i>	13
1.1.5.2. <i>Nguyên tắc lựa chọn các chỉ tiêu đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp</i>	13
1.1.5.3. <i>Hệ thống các chỉ tiêu đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp [10]</i>	14
1.2. Quan điểm về phát triển nông nghiệp bền vững và sử dụng đất bền vững	15
1.2.1. Quan điểm về phát triển bền vững	15
1.2.2. Quan điểm về nông nghiệp bền vững	18
1.2.3. Quan điểm về sử dụng đất bền vững.....	20
1.3. Những nghiên cứu về phát triển nông nghiệp và sử dụng đất bền vững ở Việt Nam	21
1.3.1. Định hướng phát triển bền vững ở Việt Nam	21
1.3.2. Phương hướng phát triển bền vững nông nghiệp nông thôn	22
1.3.3. Chiến lược sử dụng đất tiết kiệm và bền vững ở Việt Nam	24
1.4. Tình hình sử dụng đất nông nghiệp vùng đồi núi Việt Nam	26
Chương 2 : NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	29
2.1. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	29
2.1.1. Đối tượng nghiên cứu	29

2.1.2. Phạm vi nghiên cứu.....	29
2.2. Nội dung.....	29
2.2.1. Đánh giá điều kiện tự nhiên, kinh tế xã hội có liên quan đến sử dụng đất sản xuất nông sản nông nghiệp	29
2.2.2. Đánh giá hiện trạng và hiệu quả sử dụng đất sản xuất nông nghiệp	29
2.2.3. Đánh giá hiệu quả loại hình sử dụng đất sản xuất nông nghiệp ...	29
2.2.4. Đề xuất và giải pháp chủ yếu nâng cao hiệu quả loại hình sử dụng đất sản xuất nông nghiệp bền vững.....	30
2.3. Phương pháp nghiên cứu	30
2.3.1. Phương pháp chọn điểm nghiên cứu.....	30
2.3.2. Phương pháp điều tra thu thập số liệu, điều tra nhanh nông thôn có sự tham gia của người dân	31
2.3.3. Phương pháp thống kê kinh tế	31
2.3.4. Các phương pháp khác.....	31
Chương 3 : KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU	33
3.1. Điều kiện tự nhiên, kinh tế, xã hội vùng nghiên cứu.....	33
3.1.1. Điều kiện tự nhiên.....	33
3.1.1.1. Vị trí địa lý	33
3.1.1.2. Địa hình, địa mạo.....	33
3.1.1.3. Đặc điểm khí hậu	36
3.1.1.4. Thổ nhưỡng	37
3.1.1.5. Tài nguyên đất.....	40
3.1.1.6. Thủy văn	40
3.1.2. Về kinh tế, xã hội	40
3.1.2.1. Tăng trưởng và chuyển dịch cơ cấu kinh tế.....	40
3.1.2.2. Dân số, lao động, việc làm và thu nhập.....	43
3.1.3. Đánh giá chung về điều kiện tự nhiên, tài nguyên thiên nhiên, kinh tế xã hội	44
3.1.3.1. Những lợi thế.....	44
3.1.3.2. Khó khăn	44
3.2. Đánh giá hiện trạng và hiệu quả sử dụng đất sản xuất nông nghiệp	45
3.2.1. Hiện trạng sử dụng đất năm 2012	45
3.2.2. Hiện trạng sử dụng đất sản xuất và sản xuất nông nghiệp.....	47
3.2.2.1. Đất sản xuất nông nghiệp	47
3.2.2.2. Biến động diện tích đất nông nghiệp	47
3.2.2.3. Hệ thống cây trồng chính của huyện	48
3.2.2.4. Giá trị sản lượng ngành nông nghiệp qua các năm	49
3.3.1. Loại hình sử dụng đất.....	51
3.3.2. Đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp.....	52
3.3.2.1. Hiệu quả kinh tế các loại cây trồng	52

3.4. Đánh giá tổng hợp và lựa chọn các LUT có triển vọng	65
3.4.1 Nguyên tắc lựa chọn LUT có triển vọng	65
3.4.2. Tiêu chuẩn để lựa chọn các LUT có triển vọng.....	66
3.4.2.1. Loại hình sử dụng đất 1 lúa	66
3.4.2.2. Loại hình sử dụng đất 2 lúa	66
3.4.2.3. Loại hình sử dụng đất 1lúa – 1 màu	67
3.4.2.4. Loại hình sử dụng đất 1 lúa – 2 màu	67
3.4.2.5. Loại hình sử dụng đất 2 lúa – 1 màu	68
3.4.2.6. Loại hình sử dụng đất chuyên màu.....	68
3.4.2.6. Loại hình sử dụng đất cây ăn quả.....	68
3.5. Quan điểm, định hướng sử dụng đất sản xuất nông nghiệp huyện Bình Xuyên	69
3.5.1. Định hướng sử dụng đất huyện Bình Xuyên	69
3.5.2. Dự kiến chu chuyển các loại hình sử dụng đất trong tương lai	70
3.5.3. Giải pháp nâng cao hiệu quả sử dụng đất huyện Bình Xuyên	72
3.5.3.1. Giải pháp về cơ chế chính sách trong nông nghiệp	72
3.5.3.2. Giải pháp về vốn	73
3.5.3.2.. Giải pháp về nguồn nhân lực.....	74
3.5.3.4. Giải pháp về khoa học kỹ thuật.....	74
3.5.3.5. Các giải pháp khác	75
KẾT LUẬN VÀ ĐỀ NGHỊ	77
1. Kết luận	77
2. Đề nghị	77

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT VÀ KÝ HIỆU

TT	Chữ viết tắt	Chữ viết đầy đủ
1	BVTV	Bảo vệ thực vật
2	CNH - HĐH	Công nghiệp hoá, hiện đại hoá
3	CPTG	Chi phí trung gian
4	ĐKTN	Điều kiện tự nhiên
5	GTGT	Giá trị gia tăng
6	GTSX	Giá trị sản xuất
7	LĐ	Lao động
8	LX – LM	Lúa xuân – lúa mùa
9	LUT	Loại hình sử dụng đất
10	NTTS	Nuôi trồng thuỷ sản
11	TTCN	Tiểu thủ công nghiệp
12	XDCB	Xây dựng cơ bản

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Đất đai là tư liệu sản xuất đặc biệt, là cơ sở của sản xuất nông nghiệp, là đối tượng lao động độc đáo đồng thời cũng là môi trường sản xuất ra lương thực, thực phẩm với giá thành thấp nhất, là một nhân tố quan trọng của môi trường sống và trong nhiều trường hợp lại chi phối sự phát triển hay huỷ diệt các nhân tố khác của môi trường.

Nông nghiệp là hoạt động sản xuất cổ nhất và cơ bản nhất của loài người. Hầu hết các nước trên thế giới đều phải xây dựng một nền kinh tế trên cơ sở phát triển nông nghiệp dựa vào khai thác tiềm năng của đất, lấy đó làm bàn đạp cho việc phát triển các ngành khác. Vì vậy, tổ chức sử dụng nguồn tài nguyên đất hợp lý, có hiệu quả cao theo quan điểm sinh thái và phát triển bền vững đang trở thành vấn đề mang tính toàn cầu. Mục đích của việc sử dụng đất là làm thế nào để bắt nguồn tư liệu có hạn này mang lại hiệu quả kinh tế, hiệu quả sinh thái, hiệu quả xã hội cao nhất, đảm bảo lợi ích trước mắt và lâu dài. Nói cách khác, mục tiêu hiện nay của loài người là phấn đấu xây dựng một nền nông nghiệp toàn diện về kinh tế, xã hội, môi trường một cách bền vững.

Xã hội ngày càng phát triển, trình độ khoa học kỹ thuật ngày càng cao, con người tìm ra nhiều phương thức sử dụng đất có hiệu quả hơn. Tuy nhiên, do có sự khác nhau về chất lượng, mỗi loại đất bao gồm những yếu tố thuận lợi và hạn chế cho việc khai thác sử dụng, nên phương thức sử dụng đất cũng khác nhau ở mỗi vùng, mỗi khu vực, mỗi điều kiện kinh tế xã hội cụ thể.

Thực tế, trong những năm qua, đã có nhiều biện pháp nhằm nâng cao hiệu quả như tiến hành giao quyền sử dụng đất lâu dài, ổn định cho người sử dụng đất, hoàn thiện hệ thống thuỷ lợi, chuyển đổi cơ cấu cây trồng, đa dạng hoá các giống cây tốt, năng suất cao vào sản xuất, nhờ đó mà năng suất cây trồng, hiệu quả sử dụng đất tăng lên rõ rệt. Trong đó, việc thay đổi cơ cấu cây